

The author concludes that the merit of Erasmus was the release of Christian doctrine its moral essence. He sought to make the ethics of Christianity the measure of everyday behavior and not the subject of scholastic debate. This experience is extremely valuable for educators, and Ministers of the Church in our time.

Key words: *Antiquity, Christianity, «christian humanism», childhood, education, humanism, moral, «moral philosophy», the Renaissance period, «philosophy of Christ».*

УДК 94(38) : [796 : 791.66](477.7)

С. А. Лазоренко, М. Б. Чхайло

Сумський державний педагогічний
університет імені А. С. Макаренка

В. Б. Романова

Державний вищий навчальний заклад
Українська академія банківської справи
Національного Банку України

ДАВНЬОГРЕЦЬКА АГОНІСТИКА ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ЗІ СПОРТИВНИМИ ФЕСТИВАЛЯМИ МІСТ ПІВНІЧНОГО ПРИЧОРНОМОР'Я

У статті розглянуто історичний аспект зародження, становлення та розвиток спортивних свят (агонів) і традицій Стародавньої Греції, які проходили протягом олімпійського чотириріччя в кожному місті-полісі колоніальної та метропольної Еллади. Адже спортивні свята для античних елейців – одна з головних форм суспільного життя й культури. Спортивні фестивалі у древніх еллінів були невід'ємною складовою панегеричних дійств з нагоди вшанування тих чи інших божеств – покровителів давньогрецьких міст. Кожен грецький поліс, у ті далекі часи, обов'язково двічі на рік, організовував містерії для двох представників олімпійського пантеону. Спортивні форуми під час таких заходів, носили ініціативний характер, молоді юнаки й дівчата демонстрували свій фізичний та інтелектуальний вишкіл і отримували путівку в доросле життя, стаючи при цьому повноправними членами старогрецького суспільства. Починаючи з VIII століття до н.е. інституція під назвою давньогрецька агоністика ідентифікується в головний елемент старогрецького буття, адже агони почали слугувати заходами консолідації грецьких громадян. Завдяки зусиллям елладських моряків з міста Мілет, Греція розширила межі своєї ойкумени, одержавши нові поселення на берегах Північного Причорномор'я. У нові землі греки несли свою культуру та традиції. Таким чином, давньогрецька агоністика дісталася до міст-держав Понта Евксинського.

Ключові слова: *олімпійські ігри, панегерії, містерії, агони, давньогрецька агоністика, гімнасії, гімнасіарх.*

Постановка проблеми. Уже більше двох століть археологи досліджують і відтворюють історію стародавньої Греції, проводячи розкопки древніх міст-держав, поселень, некрополів, амфітеатрів і спортивних споруд не лише на території Еллади, а й на теренах усього Середземномор'я та Північно-причорноморського регіонів. Це територія північної Африки, Малої Азії, південь Італії, Іспанії, Франції та все узбережжя Чорного моря. За роки плідної та кропіткої роботи вчені зуміли відтворити багато сторінок історії, економіки, релігії та культури еллінських міст-держав. Однак, усе ще є малодосліджені сторони старогрецького

буття. Ідеться про вивчення старогрецьких свят і містерій, що становили найважливішу частину життя кожного грека античної доби. Свята – одна з головних форм суспільного життя й культури будь-якого народу. У давнину регулярні та екстраординарні свята й містерії відігравали набагато важливішу роль, ніж у період сьогодення.

У Стародавній Греції свята й містерії були пов'язані з релігією. Вони об'єднували людей перед лицем шанованих отецьких богів і були структуротворчим чинником суспільного життя [8]. Афіняни, наприклад, пишались великою кількістю свят, і це відбилось у знаменитій промові Перікла, записаній Фукітидом: «Більше, ніж який-небудь інший народ, ми надаємо відпочинок душі людини, вносячи до обрядності нашої релігії щорічні змагання й торжества... рідкісність яких виганяє смуток». Сучасні вчені визнають, що вивчення того, як відбувалися свята і як ставилися до них усі члени суспільства, характеризує народ аж ніяк не менше, ніж пряме вивчення його політичної, економічної чи воєнної історії.

Життя древніх еллінів складалося з трудових буднів і святкових днів. Про значення святкових містерій неодноразово писали античні автори. Ось що говорив Страбон: «Спільним для греків і варварів є звичай виконувати священні обряди, поєднуючи їх зі святковим відпочинком. Адже відпочинок відволікає розум від людських занять і навертає дійсно вільний розум до божественного». Греки не виробили канонічних релігійних догм, таких як християнська «Біблія», мусульманський «Коран» чи буддистська «Буддга-дгарма». Їхня віра виражалася, зазвичай, у процесуальних діях містерій, структуру яких зберігали хранителі культу того чи іншого отецького божества. Такими діями були різноманітні жертвоприношення й узливання, спів гімнів, культові танці під музику духових і струнних інструментів, принесення божественних дарів, феєричні процесії, мусичні та спортивні змагання (агони). Саме спортивно-змагальна практика для греків була основною складовою калакагатії – давньогрецької естетики, що виражає ідеальне поєднання фізичної краси та духовної досконалості – як ідеал виховання людини.

Аналіз актуальних досліджень. Велика когорта сучасних науковців і авторів у своїх наукових пошуках і публікаціях розкривають зміст античної агоністики, асоціюючи її зміст зі спортивними святами метропольної частини півострова Пелопоннес [2–8].

Сучасні археологічні пошуки весь час примножують інформацію про спортивні форуми, які були популярними у великих і маленьких містах метропольної Греції та в полісах колоніальної системи, розвиненої античними еллінами. Стародавні греки несли свою культуру й релігію в нові землі, але й самі навчалися кращого та прогресивнішого в тих народів, які мешкали на освоєваних пелопоннесцями теренах. Беззаперечним фактом є використання греками скіфського лука у військовій справі та у

змаганнях, з якими колонізатори вели жваву торгівлю. Однак чомусь давньогрецька агоністика, з точки зору сучасних наукових знань, асоціюється лише з іграми старогрецької Олімпії. Хоча є велика кількість історичної інформації про інші спортивні свята в античних еллінів і, до речі, не менш знаних і популярних, а ніж агони присвячені Зевсові Олімпійському. І тому, задля історичної справедливості, у цій статті ми вирішили розповісти про інші Давньогрецькі спортивні свята та їх вплив на спортивні фестивалі міст-полісів Північного Причорномор'я.

Метою, проведеного наукового пошуку, було узагальнення інформації за результатами аналізу науково-методичної літератури, доповнення та розширення повноти знань про заснування, становлення та розквіт давньогрецьких спортивних свят і їх вплив на спортивні фестивалі міст Північного Причорномор'я.

Для досягнення поставленої мети вирішувались такі задачі:

- проаналізувати науково-методичну літературу та виокремити з об'єму загальної інформації конкретні відомості щодо панегерій і містерій у всіх містах-полісах материкової та колоніальної Греції;
- систематизувати виокремлену інформацію в загальний реєстр агоністики античних часів;
- довести вплив давньогрецької агоністики на спортивні фестивалі міст Північного Причорномор'я.

Виклад основного матеріалу. Одна з особливостей релігії та культури греків полягала у проведенні загальногрецьких свят, що звалися панегеріями – урочистості з нагоди вшановування культу того чи іншого божества, покровителя старогрецького міста-держави, тобто всенародні збори. Елліни збиралися на панегерії, щоб вшанувати бога-покровителя й подивитися святковій містерії. До речі, у цих процесіях брали участь усі греки незалежно від їхнього статусу й фінансового статку. Стародавні елліни не мали семиденного тижня (робоча п'ятиденка та два вихідні) і панегерії, які проводилися декілька днів, слугували для незаможних греків тогочасною відпусткою, під час якої вони мали відпочинок і набиралися сили для подальшої важкої фізичної роботи. Усе населення міста під час панегерій було задіяне для проведення святкових процесій, містерій, жертвоприношень, а більша частина брала участь у мусичних, атлетичних і кінних агонах – головних заходах усіх релігійних свят [8]. Агоністика – (грец. *agonisticos*) здатність до боротьби, один із найголовніших елементів старогрецького буття й культури, принцип змагальності, творчий початок у діяльності людини. Агоністика – прагнення до самостверджуючих перемог у атлетичних та інших змаганнях, що вимагало від еллінів постійно й цілеспрямовано тренувати фізичні якості: силу, витривалість, швидкість, спритність, формувати міць і велич власної душі [1]. Іншими словами змагальна діяльність була невід'ємною частиною існування стародавніх

греків. Змагання античності проводилися для чоловіків і жінок, для юніорів та юніорок. Протягом багатьох століть агоністика, заняття фізичною культурою та зустрічі в гімназіях були невід'ємною частиною життя еллінів не тільки метропольної, а й колоніальної Греції. У гімназіях греки збиралися також для бесід на філософські теми. Там читали лекції вчені та філософи, виступали хори, співаючи оди та хорову лірику, місцеві поети й риторичні, і загалом обговорювалися політичні, економічні та ін. питання. Нагадаємо, що Академія Платона та Ліцей Аристотеля також існували при афінських гімназіях [6; 7]. У багатьох гімназіях були бібліотеки, у яких зберігалися твори філософів, драматургів, ораторів і, як правило, поеми Гомера. Збереглося кілька написів із каталогами книг із родоського, афінського та деяких інших гімназіїв. Північно-причорноморські гімназії відігравали не менш важливу роль культурних центрів колоніальної Греції [8].

До наших днів збереглась інформація про найдавніші змагання – агони в Олімпії. Зародження спортивних змагань сягає доісторичної доби, коли з давніми мешканцями пеласгічного племені, царя яких Еномая міф називає володарем давньогрецького міста Піси, з'єдналися ахейські племена. Останні прийшли в Еліді під проводом Пелопса. У пам'ять про якого пізніше засновані поховальні ігри, що здійснювалися на берегах Алфея та поєднувалися із ритуалами шанування пеласгічного Зевса. Ігри та культ Зевса збереглися і після того, як сюди прийшов легендарний Геракл (його ім'я служить міфічним виразом доричного впливу). Відтепер Геракл вважався засновником Олімпійських свят, відновником ігор Пелопса і засновником тих установ, завдяки яким Олімпія стала осередком спортивних свят не тільки Пелопоннесу, а й усій Греції.

Історичний час ігор у Олімпії починається з того моменту, коли три грецькі царі – Лікурґ зі Спарти, Клеосфен з Піси та Іфіт з Еліди уклали священний союз, яким встановлювався порядок Олімпійських ігор, і текст якого був написаний на металевому дисківі, що, за свідченням Плінія Старшого, можна було побачити принаймні в 200 році до н.е. І сталася ця знаменна подія 884 року до н.е.

Обживаючи нові території ойкумени греки несли з собою і передавали всім народам, з якими вони контактували, знання та культуру, а також теоретичні та практичні знання у сфері фізичної культури та змагальної практики – агоністику. Таким чином, за свідченнями сучасних науковців, давньогрецька агоністика набула популярності в більшості міст середземноморського та північно-причорноморського регіонів [3; 8].

Протягом олімпіади спортивні свята проводилися, як на теренах метрополії, так і на теренах грецьких колоній. Найбільш значущими в Стародавній Греції вважались Олімпійські ігри, які проходили в Олімпії на честь Зевса Олімпійського. Однак, були не менш популярні серед еллінського населення змагання, що носили загальногрецький характер.

До нас дійшли відомості про Немейські, Піфійські, Істмійські ігри, гераклеї та ін., які були досить популярними у греків за часів античності.

Немейські ігри (Немеї), як і Олімпійські, проводилися на честь бога Зевса. Перші такі ігри відбулись у 573 році до н.е. в місті Немеї, і з того часу проходили регулярно, кожні два роки: весною – другого, а восени – четвертого року олімпійського чотириріччя. Під час проведення археологічних розкопок у місті Немеї були знайдені рештки фундаментальних спортивних споруд – стадіону з трибунами для великої кількості глядачів, плавального басейну, гімнасія, а також рештки готельних споруд, лазень тощо. Розвинена структура спортивних споруд і споруд, що обслуговують спортивні заходи указують на неабияку популярність серед греків змагань у цьому еллінському місті. Програма ігор була представлена бігом, боротьбою давньогрецьким пентатлоном – до складу якого входили змагання з бігу на один стадій (192 м 27 см), стрибки з альтерами (за своїм призначенням нагадували сучасні гантелі), металеві дисципліни диску та спису й остання складова – боротьба. Переможців цих змагань увінчували вінцем з плюща або селери.

Піфійські ігри (Піфії) відбувалися в Дельфах на честь бога Аполлона. Назву ігри отримали завдяки перемозі Аполлона над змієм Піфоном. Ігри започатковані 586 р. до н.е. та проходили один раз на чотири роки. Про зв'язок ігор з культом бога Аполлона говорить і той факт, що на початку заснування ігор до програми входили тільки мусичні агони – виступи співаків, хорів, танцюристів, музик, покровителем яких був божественний Аполлон. Але, як говорить давньогрецька легенда, 586 року до н.е., після однієї з воєн між грецькими містами-полісами в пам'ять про загиблих у Дельфах вперше були проведені перегони колісниць, а з 582 року до н.е. Піфії набули загальногрецького характеру. Нагородою переможцю були спочатку яблука, а згодом – вінець із лаврових гілок.

Істмійські ігри (Істмії) були організовані для вшанування володаря морів бога – Посейдона. Вони проходили в сосновому бору на Істмійському перешийку поблизу міста-поліса Корінфу з 581 року до н.е. кожні два роки: восени – другого та влітку четвертого року Олімпіади. Програма Істмій складалася з виступів флейтистів і кіфаристів та спортивних змагань: бігу, боротьби, панкратію, перегонів колісниць і коней. Корінф був великим, впливовим і знаним у античній Греції містом, тому спортивні свята проходили завжди з відповідною величчю та помпезністю, що привертало велику кількість спортсменів. Переможців Істмійських ігор, як і ігор у Олімпії оспівували величні грецькі менестрелі Піндар і Вакхлід. Нагороджували чемпіонів вінцем із соснових гілок.

Досить поширеними в Стародавній Греції змаганнями були Гераклеї (на честь давньогрецького воїна-героя Геракла), які проходили в різних містах півострову Пелопоннес. Гераклеї проводили у місті Фіви

(батьківщина Геракла), у місті Сікіоні, на островах Кос і Мендос. Переможців цих ігор нагороджували вінками з плюща або вічнозеленого лавру. На острові Делос восени проходили Делійські ігри (Делії), на них приїздили представники з усіх староеллінських полісів. Меншими за форматністю але теж популярними були Алкотаї – чоловічі змагання в місті Мегери – спортивні свята в Спарті на честь героя Троянської війни Ахіллеса. Жінки теж мали свої ігри – Гереїди в Олімпії та у місті Аргосі (на честь богині Гери), Артемії у Спарті (на честь богині Артеміди).

Головними змаганнями старогрецької Олімпіади вважались у еллінів ігри, які проводились у кінці літа, змагання що проходили на початку й у середині року, за виключенням Піфійських, вважались підготовчими до основних стартів (табл. 1).

Таблиця 1

Спортивні свята старогрецької Олімпіади

Олімпіада (роки)	Час проведення ігор		
	лютий-березень	травень-червень	серпень-вересень
I	Делії	Гераклеї в Фівах	Олімпійські ігри
II	Немеї	Гераклеї в Сікіоні	Істмії
III	Гераклеї (о. Кос)	Піфії	Панафінеї
IV	Гераклеї (о. Мендос)	Істмії	Немеї

Особливою шаную та повагою в ті далекі часи, користувався переможець чотирьох головних змагань року Олімпіади. Чемпіона Піфійських, Немеїських, Істмійських та Олімпійських ігор називали – періодоніком. Періодоніки були знаними в усіх містах-полісах Греції античних часів. Навіть не всі заможні греки користувалися ісополітією – рівними правами на батьківщині й у дружніх містах-полісах, зате такою шаную користувалися знані олімпійці.

Починаючи з VII століття до н.е., відбувається переселення еллінів до нових земель, на береги Понта Евксинського. Цим часом датовані перші грецькі поселення Тіра в гирлі Дністра, Херсонес на південно-західному узбережжі Криму, Боспорське царство, що займало Керченський і Таманський півострови, Ольвія на правому березі Бугу поблизу його злиття з Дніпром, Горгіппія – територія поблизу міста Анапа, чорноморське узбережжя Російської Федерації та ін.

Археологічні знахідки, датовані цим часом, свідчать про існування культів багатьох богів на північних берегах Понта Евксинського, і кожному з них у древності присвячували свято. На сьогодні, ученим добре відомі назви лише декількох великих свят: це Діонісії в Ольвії та Херсонесі (у цих державах шанували бога Діонісія), Гермеї на честь Гермеса проводилися в Горгіппії. Меншими за форматом були Парфенії в Херсонесі (свято співання гімнів Афіні) та Апатурії на честь Аполлона в Боспорському царстві. Не

збереглися офіційні назви головних свят на честь Аполлона в Тірі, Ольвії та на Боспорі. Не аби якою популярністю в античних греків користувались Ахіллеї – довгий біг на Ахілловому Дромі (Тендрівська коса, північна частина Чорного моря біля Херсонської області). Юнаки з усієї ойкумени приїздили на це дійство, перевірити свої сили у тривалому бігові й віддати шану своєму героєві. Як свідчить давньогрецька міфологія, кентавр Херон готуючи юного кіммерійця Ахіллеса до майбутніх життєвих випробовувань, пропонував майбутньому грецькому героєві пробігати щодня 60 кілометрів. Окрім бігу, молоді ахейці, що готувалися до довгих морських походів, приносили офіру своєму кумиру біля Ахіллесового святилища.

Кожна містерія, яка відбувалася у містах-державих Північного Причорномор'я на оминала спортивні свята, що носили й релігійні, і ініціативні ознаки. Для юнаків і дівчат спортивні свята проходили в північному Причорномор'ї в гімнасіях місті Горгіппії. Керівники гімнасіїв влаштовували Гермеї – щорічні торжества на честь покровителя спортивних шкіл і всіх атлетів – бога Гермеса. Про такі свята з різноманітними агонами відомо в багатьох грецьких містах-державих. У Північному Причорномор'ї Гермеї згадуються в епіграфічних пам'ятках Ольвії, Херсонеса та Горгіппії. Горгіппійські гімнасіархи (керівники гімнасіїв) готували до щорічних Гермей чотири вікові групи: хлопчиків 12–15 років, юнаків і дівчат 16–17 і 18–19 років і дорослих – старших 20 років. У останній групі найчастіше перемагали чоловіки 26–30 років, а найстаршому переможцю, за інформацією що збереглася з сивої давнини, виповнилося 48 років. Із цього можна зробити висновок, що в агонах брали участь громадяни принаймні вік яких досягав 50 років. У Горгіппії знайдено великий мармуровий напис з іменами переможців у «доліхосі» – довгому бігові, під час свята на честь Гермеса. Цей не повністю збережений каталог містив імена кількох сотень чемпіонів у різних видах змагань, що проходили протягом кількох десятиріч, починаючи з кінця IV ст. до н.е. Горгіппійський напис показує, як із хлопчиків виростали дорослі переможці, наприклад, призери в короткому бігу серед хлопчиків через кілька років вигравали довгий біг у старшій групі. Про це говорять імена в каталозі. Там серед чемпіонів зустрічаються брати, батьки та сини. Вони, ймовірно, належали до заможних родин, члени яких могли приділяти тренуванням тривалий час, у той час як бідняки цілий день, коли був відкритий гімнасій, працювали.

Еталоном для спортивних агонів у різних містах метропольної та колоніальної Греції зазвичай був набір змагань і їх порядок, встановлений на іграх у Олімпії: біг звичайний, подвійний і довгий, п'ятиборство, боротьба, кулачний бій, панкратій. Далі виступали вершники та візничі на колісницях, запряжених парою або четвіркою коней. Але все ж таки до традиційної програми змагань, організатори агонів старогрецьких міст-полісів намагалися додати національного та етнічного колориту. Таким чином, намагаючись

виокремити своє спортивне дійство із загалу старогрецьких спортивних свят, надавши йому особливого значення. Деякі агони вирізнялися рідкісними й навіть унікальними видами змагань: ольвіополіти (мешканці міста Ольвія – грецька колонія на березі Чорного моря) змагалися у стрільбі з лука скіфського, а не грецького типу, а в Горгіппії нагороджували атлета, який мав найміцніше та найкраще тіло, у Херсонесі (грецьке місто-колонія на березі Чорного моря) проводили більше ніде не відому анкіломахію – судячи з назви, метання кулі або дротика з петлі.

Підготовка учасників до спортивних заходів у стародавній Греції складалася не лише з повсякденних тренувань, окрім фізичного вишколу майбутні агоністи (учасники змагань) приносили офіру, молились і в такий спосіб вшановували богів-покровителів міст-полісів, де проходили змагання. З підготовкою до агонів розпочиналась і екехирія – інституція, яка забороняла всім містам-полісам вести війни під час Олімпійських ігор і не тільки. До речі, ця традиція має сенс і в наш час. Період перемир'я в древній Елладі продовжувався десь близько трьох місяців щороку, цього було досить, задля того, щоб атлети підготувалися до спортивних поєдинків. До участі в іграх допускались усі вільні грецькі громадяни (окрім рабів) за умови, якщо ті протягом 10–12 місяців до змагань будуть напружено готуватися до спортивної боротьби в себе на батьківщині.

Висновки та перспективи подальших наукових пошуків. Головна особливість Грецької релігії і культури античних часів полягала у проведенні загальногрецьких свят і містерій, складовою частиною яких були спортивні свята, на яких вишколені греки демонстрували свою майстерність, вшановуючи в такий спосіб богів-покровителів і встановлюючи таким чином містичний зв'язок із небожителями. Оскільки їхнє життя та процвітання повністю залежало від богів-олімпійців.

Атлетична діяльність у житті греків посідає чи не найголовніше місце, завдячуючи агоністиці елліни самоідентифікувалися як могутній, культурний і воєнний етнос стародавніх часів Середземноморського регіону. Давньогрецька агоністика мала вплив і на спортивні фестивалі міст-полісів Північного Причорномор'я. Основні види спорту, які входили до програми заходів у метрополії, такі як атлетика, боротьба, панкратіон, перегони колісниць тощо, знаходили своє місце й у регламентах змагань міст колоніальної Греції.

Перспективою подальшого наукового пошуку має стати впровадження одержаної інформації про агоністику античної Еллади та її вплив на спортивні фестивалі міст Північного Причорномор'я до лекційного курсу навчальної дисципліни «Олімпійський спорт».

ЛІТЕРАТУРА

1. Бубка С. Н. Олимпийский спорт в обществе: история развития и современное состояние [Текст] / С. Н. Бубка. – К. : Олимп. лит., 2012. – 260 с.
2. Волошин А. П. У Олимпийской черты / А. П. Волошин, Ф. М. Ксензенко. – К. : «Молодь», 1988. – 400 с.

3. Історія України написана у V ст. до нашої ери Геродотом ; перекл. Спасько С. К. – К. : ФОР Стебеляк О. М., 2012. – 144 с.
4. Кун Л. Всеобщая история физической культуры и спорта / Л. Кун. – М. : «Радуга», 1982. – 398 с.
5. Куринной И. И. Игры угодные богам / И. И. Куринной. – М. : Астрель : АСТ ; Владимир : ВКТ, 2010. – 318 с.
6. Олимпийский спорт : в 2 т. / В. Н. Платонов, М. М. Булатова, С. Н. Бубка [и др.] ; под общ. ред. В. Н. Платонова. – К. : Олимп. л-ра, 2009. – Т. 1. – 736 с.
7. Платонов В. Н. Олимпийский спорт / В. Н. Платонов, С. И. Гуськов. – К. : Олимп. лит., 1994. – 492 с.
8. Скржинська М. В. Античні свята в містах Північного Причорномор'я / Марина Скржинська. – К. : Наш час, 2011. – 303 с.

РЕЗЮМЕ

Лазоренко С. А., Чхайло Н. Б., Романова В. Б. Древнегреческая агонистика и её связь со спортивными фестивалями городов Северного Причерноморья.

В статье рассмотрен исторический аспект зарождения, становления и развития спортивных праздников (агонов) и традиций Древней Греции, которые происходили на протяжении олимпийского четырёхлетия в каждом городе-полисе колониальной и метропольной Эллады. Ведь спортивные праздники у античных эллинов – одна из главных форм общественной жизни и культуры. Спортивные фестивали у древних эллинов были неотъемлемой составляющей панегирических действий по поводу чествования тех или иных божеств – покровителей древнегреческих городов. Каждый греческий полис, в те далёкие времена, обязательно дважды в год, организовывал мистерии для двоих представителей олимпийского пантеона. Спортивные форумы, во время таких мероприятий, носили инициативный характер, молодые юноши и девушки демонстрировали свою физическую и интеллектуальную подготовку, получая путёвку во взрослую жизнь, становясь при этом полноправными членами древнегреческого общества. Начиная с VIII века до н.э. институция под названием древнегреческая агонистика идентифицируется в главный элемент старо греческого бытия, так как агоны начали служить мероприятиями консолидации греческих граждан. Благодаря усилению элладских мореплавателей из города Милет, Греция расширила границы своей ойкумены, получив при этом новые поселения на берегах Северного Причерноморья. На неосвоенные земли греки несли свою культуру и традиции. Таким образом, древнегреческая агонистика нашла свою прописку в городах-государствах Понта Эвксинского.

Ключевые слова: олимпийские игры, панегирики, мистерии, агоны, древнегреческая агонистика, гимнасий, гимнасиарх.

SUMMARY

Lazorenko S., Chkhaylo M., Romanova V. Ancient Greek Agonistics and its connection with the Northern Black Sea coast cities sport feasts.

The article deals with the historical aspect of appearing, establishing and developing of sport feasts (agons) and traditions of ancient Greece, which took place during the Olympic four-year period in every state-city of colonial and metropolitan Greece. Thus the sport feasts for ancient Ellins ment the main form of society's life and culture. Sport festivals for ancient Ellins were the integral part of panegyric shows devoted to one or another Gods – the Patrons of Greek cities.

Each Greek state-city in those times obligatory provided mysteries for two representatives of Olympic Pantheon. The sport events were of initial character where young boys and girls showed their physical and mental abilities and would become the proper

members of the ancient Greek society. Starting from the VIII century B. C. the institutions called ancient Greek agonistics identified into the main element of ancient Greek life because the Agons began working as the means of Greek citizens' consolidation.

With a help of Ellin sailors of Mileth Greece expended the border of its native land and owned the new settlements on the North part of Black Sea coast. The Greek brought to the new lands their culture and traditions. That's why the ancient Greek Agonistics reached the state-cities of Pont Evksinskiy.

Athletic activities in the life of the Greeks takes the most important place, thanks to agonistic Greeks also identified themselves as a mighty, cultural and military ethnos of ancient times in the Mediterranean region. Ancient Greek agonistics had an impact on sports festivals of cities-policies the Northern Black Sea. The main sports that were included in the programme of activities in metropolises such as athletics, wrestling, pankration, chariot races, and the like, have found their place in the tournament regulations of colonial cities in Ancient Greece.

The prospect of further research should be the introduction of the information received about Agonistics of Ancient Greece and its influence on sports festivals of the cities of the Northern Black Sea to the lecture course of the discipline "Olympic sport".

Key words: *Olympic Games, panegyric, mystery, agons, ancient Greek agonistics, gymnasium, gymnasiarh.*

УДК 317.134(477.54)

Л. О. Чорновол

Черкаський національний університет
імені Богдана Хмельницького

ЕСТЕТИЧНИЙ ІДЕАЛ ВИХОВАНКИ ІНСТИТУТУ ШЛЯХЕТНИХ ДІВЧАТ

У статті висвітлюється процес становлення естетичного ідеалу вихованки інститутів шляхетних дівчат в Україні в контексті ретроспективи підходів до жіночої освіти провідних вітчизняних та європейських педагогів і мислителів. З'ясовано, що на початок XIX ст. панувало два підходи до тлумачення виховного ідеалу жіночої освіти, зокрема, консервативного і демократичного. Основну увагу звернуто на духовні чесноти, моральні якості й вимоги до особистості інституток у контексті традиційного розподілу соціальних ролей.

Ключові слова: *інститути шляхетних дівчат, жіноча освіта, вихованки, навчально-виховний процес.*

Постановка проблеми. Модернізація системи освіти в незалежній Україні зумовлює звернення до історичного досвіду попередніх періодів суспільного розвитку. Актуальності набуває ґрунтовне вивчення соціокультурних процесів першої половини XIX ст. і пов'язаних із ними змін у системі освіти: розширення мережі початкових і середніх загальноосвітніх навчальних закладів, появи нових типів навчально-виховних закладів, удосконалення змісту, форм і методів навчання. Саме в окреслений період відбулося запровадження жіночої освіти в Україні. У цьому зв'язку для педагогічної науки і практики цінним є критичне вивчення та творче використання наукової спадщини та прогресивного досвіду виховання в інститутах шляхетних дівчат.

Аналіз актуальних досліджень. Проблеми жіночої освіти й виховання постійно перебувають у полі зору дослідників. Праці О. Андросової,